

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. De sensu tactûs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

litatem secundam ortam ex ea temperie qualitatum, quâ humiditas aquea comprehendit & superat siccitatem terream: quæ omnia ex dictis de odore perspicua sunt. Tantum addo, tria semper requiri necessarium ut resulter sapor, siccitatem quandam terrestrem, non autem igneam; humiditatem aqueam, & calorem qui utramque concoquat & commisceat; ita tamen ut humiditas excedat aliquo modo siccitatem. Posset obijci, piper & alia huiusmodi esse siccissima; & tamen acutissimi saporis. Sed occursum tamen supra est, cum dixi, saporem esse posse in rebus siccis, sed illum potius oriri ab humiditate quàm à siccitate.

Certum est secundò proprium organum gustus esse linguam, cuius tota fabrica data nuper est, cum dixi de loquutione. Igitur linguæ nervus interior sensorium est gustus, non caro exterior, quæ medium gustus est, non organum. In eius acumine gustus est acrior; unde quoties sentire nolumus saporem cibi alicuius molestioris, demittimus eum in partes linguæ inferiores, ubi sunt tonsillæ, id est duæ glandulæ carneæ sitæ ad radices linguæ, ubi generatur salivæ. Neque in sola lingua facultas est gustus, sed in toto etiam palato. Unde constat, etiam gustum esse sensum distinctum à tactu, à quo & obiecto differt, & organo.

SECTIO III.

De sensu tactus.

Certum est primò, proprium obiectum tactus esse primas quatuor qualitates, & plures etiam à secundis, molle, durum, leue ac graue; quæ tamen duo non percipiuntur per se primò, sed per impetum quem imprimunt; alioqui etiam tangendo lapidem in terra sentiremus eius gravitatem.

Dubatur autem primò, quodnam sit obiectum tactationis dolorificæ, quando per scissionem v. g. sentitur aliquis dolor. Non enim est difficile assignare obiectum causans dolorem, siue disconueniens tactui, quando comburitur manus v. g. quia scilicet calor ille disconueniens est; idemque dico de delectatione causata per conuenientem aliquam qualitatem; sed non est sanè facile dicere, quodnam sit obiectum disconueniens causans dolorem in sensu tactus, quando fit vulnus v. g. & scinditur membrum aliquod; ibi enim nulla producitur noua qualitas difformis tactui; scissio autem spectat potius ad sensibile commune, quàm ad sensibile proprium.

Respondent multi cum Vasque, produci ab illa scissione qualitatem aliquam innominatam, quam appellant dolorificam, eamque solam esse obiectum disconueniens sensationis illius, quæ vocatur dolor. Et similiter etiam obiectum delectabile qualitas diceretur cōueniens, producta per aliquam rem externam. Verum hæc qualitas fictitia est, ut constabit ex dicendis in morali, & nullo modo est necessaria, ut constabit statim. Sed neque dici potest duritiem corporis scindentis esse obiectum disconueniens, cum etiam ablato ense sentitur dolor.

Respondeo igitur tria in illo dolore distinguere necessarium debere. Primò ipsum obiectum disconueniens; secundò sensationem, seu perceptionem obiecti huius disconuenientis, qui appellatur propriè dolor causalis, soletque vulgò appellari dolor: tertio actum appetitus, qui est verus & formalis dolor, cuius obiectum immediatum est dolor ille causalis, seu tactio disconuenientis obiecti. Non hic queritur de duobus postremis, sed de primo illo

A disconueniente, à quo causatur dolor causalis in tactu, & formalis in appetitu. Dico autem, illud obiectum esse disconuenientem aliquam qualitatem simul sumptam cum diuisione cōtinui; quod enim non sit sola qualitas excedens, probatur; quia dolorem longè alium sentit qui vulneratur, & qui æstate vehementem sentit calorem. Quod verò nō sola etiam sit diuisione cōtinui, patet, ut dixi; quia illud est tantum sensibile commune, quod sine sensibili proprio non causat sensationem disconuenientem. Vtrumque igitur simul sumptum obiectum est difforme tactui, causatiuum doloris. Quod idem de obiecto delectationis affirmari debet.

Dubatur secundò, vtrum tactus percipiat qualitates illas, quas in proprio habet organo; an verò eas duntaxat, quæ sunt in subiecto extrinseco.

B Respondeo, sensum tactus eas solum percipere qualitates, quæ sunt extra organum, non autem eas, quas in proprio habet subiecto; alioqui sensus esset in perpetua sensatione, cum in toto tactus organo semper sint tangibiles aliquæ qualitates. Et ratio esse potest, quia nunquam tangibiles qualitates producant sui species in aliquo organo, quin illud alterent realiter. Cum ergo non alterent realiter organum in quo sunt, non alterant etiam illud intentionaliter. Febricitantes idèò calorem in omnibus membris vehementem sentiunt, quia sanguis calidior carnem & nervos adurit. Lumen in subiecto, in quo est, producere aliquando potest calorem; neque tamen calor existens in organo producere in eo potest sui speciem; quia productio caloris non exigit productionem noui luminis; productio autem specierum, productionem exigit caloris; cum alteratio intentionalis, ut dixi, non fiat sine alteratione reali.

Dubatur tertio, vtrum sensu tactus ex solum qualitates percipiantur, quæ sunt excellentes, id est quæ superant qualitatem existentem in ipso organo.

C Respondeo primas quidem qualitates non percipi à sensu tactus nisi excedant primas eas qualitates, quæ sunt in organo; quia istæ qualitates, ut dixi, non producant sui species sine reali alteratione, quod experientia ipsa docet; si enim manus sit valde calida, minores non sentit calores. Qualitates autem, quamvis minùs intensæ fuerint, tactu tamen percipiuntur; manus enim mollis æqualem sentit molliorem alterius manus. Fortassis etiam ratio esse poterit, quia hæc videntur esse potius sensibilia communia, cum mollietates per solum motum sentiatur, durities verò per negationem motus. Dixi autem alias obiectum denudari debere conditionibus sensibilis proprii, non conditionibus sensibilis communis.

D Hinc sequitur, quod quantò vna qualitas remissior est in organo tactus, tantò magis percipitur remissior qualitas in obiecto; ut si manus habeat calorem duntaxat ut vnum, percipiet calorem ut duo, ut tria, &c. Si verò calida sit ut sex, non percipiet calorem nisi ut septem, vel ut octo. Itaque quantò plus est in tactu de contraria qualitate, v. g. plus de calore, tantò remissiolem poterit sentire frigiditatem in obiecto; quia si nullus in tactu est calor, necessarium est frigus, sicque melius sentietur frigiditas obiecti, licet minor.

E Et hæc est ratio, quare lacrymæ sentibus calidæ, ridentibus frigidæ appareant; cum tamen illæ semper eodem se habeant modo. Ratio, inquam est, quia ridētibus facies valde calida est, propter diffusum sanguinē; idèòque lacryma quæ temperata est, frigida sentitur. Lugentibus verò propter fugā sanguinis ad cor, facies frigida est, & ob id lacryma videtur

detur esse calida. Sicut si aqua temperata sit, & manus calidissima, videbitur aqua esse frigida; si verò manus sit frigida, videtur aqua esse temperata.

Certum est secundò, proprium tactus organum neque solam esse carnem, neque solos nervos, sed vtrūque; quia scilicet toto corpore diffusus est sensus tactus, sentiturque in multis partibus dolor ubi non sunt nervi, ut in corde, iecore, venis. Et contrà etiam nervi exuti carne sentiunt dolorem, & partes illæ ubi nervi abundant, ut manus, pedes, fœmora, sensum tactus habent acutissimum. Non est autem verum in sensibus tactus & gustus, quod sensibile positum supra sensum non facit sensationem; qui enim positum humeris habet tria ferri pondo, sentit sine dubio gravitatem, neque vllum ibi corpus medium est.

SECTIO III

Verum in odoratu, gustu & tactu species impressæ necessario requirantur.

Duplex dubitatio.

Ratio dubitandi est primò, quia quoties obiectum est præsens & proportionatum potentia, tunc nullæ necessariæ sunt species; nam illæ ideo dumtaxat inveniuntur sunt, quia obiectum quod est distans, non potest complere ac determinare potentiam; si autem immediatum sit organo, certè complebit & determinabit potentiam per seipsum sine vllis vicariis speciebus: sed obiectum odoratus, gustus, & tactus est semper præsens potentia, & ab ea prorsus indistans: ergo illi sensus non egent specie impressa. Neque satisfacit vulgaris responsio, quod obiectum istorum sensuum non est præsens modo proportionato; species enim sunt imperfectiores obiecto: ergo illæ non possunt esse magis proportionatæ sensationi, quàm ipsum obiectum.

Secundò. Si odor emitteret species, nulla esset opus respiratione ad odores percipiendos; quod tamen repugnat experientia.

Conclusio animans.

Dicendum tamen est videri probabilius, quod in odoratu, gustu, & tactu non sola sufficit præsentia obiectorum, sed requiruntur etiam præterea species impressæ.

Species odoratus.

Primò enim quod odoratus speciebus egeat, videtur perspicuum; quia odor licet aliquando entitati perveniat ad olfactum, cum sæpe confortetur ab eo, aut lædatur cerebrum; non tamen pervenit semper: nam sæpe cadaver ad maximam distantiam fœret, quam certè totam nequireret replere, tamen si totum abiret in vapores: ergo tunc necessaria ad olfactum sunt species. Deinde pisces sub aquis existentes odorantur corpora super aquas extantia, ut declarat Philosophus *lib. de sensu & sensibilibus*, c. 5. sed exhalatio transire nequit per aquas, ibi enim tota dissiparetur à frigore: ergo tunc odor realis non pervenit ad olfactum. Denique percipitur distantia corporis odorem habentis: ergo tunc necessariae sunt species quæ repræsentent illam distantiam.

Species gustus & tactus.

Secundò, quod ad gustum etiam & tactum exigantur species, contra plerisque Recentiores ratio generalis est, quia qualitates reales non sunt proportionatæ modo elevationis à materia, per quem constituitur anima sensitiva; illa enim, ut disputatione prima statum est, constituitur per elevationem à materia, ex eo quod agat per aliquid immaterialius obiecto purè materiali: ergo ad quamlibet sensationem requiruntur species immaterialiores quàm obiecta.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A Ad primam respondeo distinguendo illam maiorem. Quoties obiectum est præsens potentia, nõ requiruntur species; si præsens sit modo sensibili, conceditur maior; si per solam suam entitatem sit præsens, negatur maior. Obiectum gustus & tactus per suam quidem entitatem est semper præsens potentia, sed demptis speciebus non est sensibili modo præsens; modus enim sensibilis est ut sit præsens per aliquid minùs materiale, quàm ipsum obiectum. Fateor autem speciem esse imperfectiorem obiecto cuius est species, sed non est tamen minùs proportionata potentia ac sensationi; quia illa proportio non est sola perfectio, sed est similitudo speciei cum sensatione; quæ ambæ minùs materiales sunt quàm obiectum, ideo etiam si obiectum sit perfectius specie impressa, non est tamen minùs proportionatum sensationi.

Solutio primæ dubitæ.

B Ad secundam dictum est nuper, ideo necessariam esse respirationem ad percipiendos odores, quia respiratione aperiantur duo meatus ad processus mammillares, ubi est sensorium olfactus.

Solutio secundæ.

QVÆSTIO VI.

De sensu interno.

Exposui hætenus ea quæ pertinent ad sensus externos, nunc sequitur eorum moderator & index internus sensus. Facultas videlicet mentis fictrix, formatrixque phantasmatum; rerum omnium effectrix, sed sine manibus; cogitatrix operum, & eorum artifex, in proprio imaginantis corpore præpotens, nec iners in alieno. Simulacra imaginando fingit, & facit; informat in seipsa rerum speciem, & res extra se format; solis spectris vera opera præstans, solis rerum imaginibus diues, & meliora imaginibus promens; operatur quæ nõ tangit, quiescit & movet; quæ cogitat, exprimit; quæ non continet, efficit. Inaspectabilis animæ manus, instrumentum artis seipsam in vacuo exercentis. De hoc igitur sensu ut plenè disputem cum Aristotele à *c. 2. lib. 3.* quinque quærenda videntur. Primò existentia sensus communis & eius organum: secundò eius obiectum: tertio species illi necessaria: quarto proprius eius actus: quintò vires imaginationis, & quædam eius proprietates.

SECTIO I.

Existencia sensus communis, & eius organum.

Certum est primò, dari sensum aliquem internum in animalibus, præter sensus externos quinquè, à quibus ille specie distinguitur, significatque illum sensum qui obiecta propria omnium sensuum externorum percipit, & discernit inter illa; ideo vocatur sensus communis, quem non rectè Galenus *lib. 8. de usu partium*, c. 6. negavit distingui à quinque sensibus externis. Manifesta enim contra illum ratio est, quia bruta plures habent cognitiones, quæ non conveniunt externis sensibus; cognoscunt enim sæpè absentia & præterita: latent v. g. canes inter dormiendum, quo tempore feriantur externi sensus: redeunt ad loca quibus assueverunt, noscunt suos benefactores; eorum pleraque capacia sunt disciplinæ, recordantur eorum à quibus mali aliquid acceperunt; quærent ea quæ necessaria ipsis sunt. Hæ autem omnes operationes non pertinent ad externos sensus: ergo prætereos inest animalibus internus aliquis sensus.

Dari sensum internum.

Scilicet 3. Certum.